

MASEHET BETSA PEREK 1: BETSA ŞENOLEDİ

“Masehet Betsa” mı “Masehet Yom Tov” mu?

Yaprak

Beezrat A-Şem, Masehet Betsa'yı öğrenmeye başlıyoruz.

2

Talmud'un bu kısmına neden “Masehet Betsa” (“yumurta risalesi”) adı verilmiştir? Çünkü bu masehetin ilk mişnasında, bayramın ortasında doğmuş bir yumurtaya dair *alaha* öğretilmektedir: Bu yumurtayı yemek hangi durumda serbest, hangi durumda yasaktır?

Masehet Betsa'da *Yom Tov*'la, yani bayram günleriyle bağlantılı çok sayıda *alaha* vardır ve şunu vurgulamak ilginç olacaktır ki, tıpkı Şabat'ı konu eden masehetin “Masehet Şabat” adını almış olması gibi, *Rişonim* dönemi otoritelerinden birçoğu bu masehetten de “Masehet Yom Tov” diye bahsederler.

Tora'nın temel metnine göre yıl içinde kaç tane Yom Tov vardır? Altı! Pesah'ın ilk günü, Pesah'ın son günü, Şavuot bayramı, Roş Aşana, Sukot'un ilk günü ve Şemini Hag Aatseret. [Hahamlarımızın öngördüğü uygulamaya göreyse Diaspora'da bu günlerin hepsi ikişer gün olarak kutlanır; Roş Aşana ise Erets-Yisrael'de bile iki gün olarak kutlanır.]

Mutlaka bildiğiniz gibi, “Yom Tov” (tam anlamıyla “iyi gün”), kutsal bir gündür ve belli başlı eylemlerden uzak durmayı gerektirir. *Midraş*'ta, Bene-Yisrael'in çölde olduğu ve gökten yağan *Man* ile beslendiği dönemde, tıpkı Şabat gibi, *Yom Tov*larda da *Man* yağmadığı söylenmektedir. Bu günler kutsal olduğundan, *Man*, bu günlerin arifesinde yağardı.

Masehet Betsa'da ayrıca Şabat ile *Yom Tov* arasında ne fark olduğunu, Şabat günü yasak olan *melahaların* (yasak işler) hangilerinin *Yom Tov*'da yapılabileceğini de öğreneceğiz.

“Muktse” Nedir?

Yaprak

Masehet Betsa'nın başında Gemara, “muktse” konusuna geniş bir yer ayırmaktadır.

3

“Muktse” sözcüğü “katse”, yani “kenar, uç” ile bağlantılı bir kelimedir ve “kenarda duran”, “kenara ayrılmış” anlamına gelir. Kişinin Şabat ve *Yom Tov*'da düşünmediği, dikkate almadığı şeyleri belirtir. Örneğin toprak veya taşlar “muktse”dir, çünkü bu kutsal günlerde kimse bunları kullanmayı düşünmez; onları düşüncelerinden “kenara ayırır”, bir anlamda onları umursamaz.

Hahamlarımız “muktse” olan herhangi bir şeyi kutsal Şabat ve *Yom Tov*'da ele almanın ve kimıldatmanın yasak olduğunu söylemişlerdir. Buna “muktse” kuralı adı verilir.

Sahi, Hahamlarımız neden “muktse” şeyleri ele almayı yasaklamışlardır?

Rambam (*İlhot Şabat* 24:12) bu konuda birkaç sebep kaydetmiştir ve şimdi bunlardan birini öğreneceğiz. Rambam'ın açıkladığı üzere, eğer insanlar Şabat günü “muktse” olan çekiç, tornavida gibi şeyleri ellerine aldıkları takdirde, normal günlerdeki alışkanlıkları doğrultusunda, Şabat ve bayramda yasak olan inşaat, tamirat gibi işleri yaparak ihlalde bulunmaları riski doğar. Bu nedenle Hahamlarımız kutsal Şabat ve *Yom Tov* günlerinde “muktse” sınıftaki nesneleri ele almayı yasaklamışlardır.

Tavuk Kumesine Ziyaret

Yaprak 4 Ariel'in köyde yaşayan bir amcası var. Sukot bayramı için Ariel, ailesiyle birlikte amcasının evine gitti ve orada çok eğlendi. Bayramın ilk günü, bayram yemeğinin ardından Ariel, kuzeni Yisrael ile gezmeye çıktı ve birlikte tavuk kumesini görmeye gittiler.

Yisrael, Ariel'e "Gel sana ilginç bir şey göstereyim" dedi. "Hatırlıyor musun? Bir keresinde Şabat günü bizdeydiniz ve babam sana tavukları kımıldatmanın yasak olduğunu, çünkü tavukların *muktse* olduğunu söylemişti. Hatırladın mı?"

"Tabii ki" diye cevap verdi Ariel. "Baban, Şabat günü tavuk kesmek yasak olduğu için tavukları kullanmak mümkün olmadığından onların *muktse* olduğunu ve bu nedenle onları kımıldatamayacağımızı söylemişti."

Yisrael ona "Bugün tavukları elimize alabiliriz!" dedi. "Bugün *Yom Tov* ve *Yom Tov*'da yemek için tavuk kesmek serbest. Bu durumda tavuklar da *muktse* değil demektir. Onları kullanabildiğimiz için herhangi bir yemekten farkları yok!"

Ariel bir süre düşündü ve sonunda "Bir dakika!" dedi. "Ama eğer yumurtalarından yararlanmaya devam etme niyetinde olduğumuz bir tavuk söz konusuysa, o zaman bu tavuğu kesmek istemiyoruz demektir. Böyle bir tavuğu kımıldatmak *Yom Tov*'da da yasak olmalı!" "Çok doğru!" diye cevap verdi Yisrael. "*Masehet Betsa*'da da aynen böyle yazıyor!"

Erets-Yisrael Dışında Bayramlar Neden İki Gündür?

Yaprak 5 Bu yaprakta "*Yom Tov şeni şel galuyot*" konusunu öğreniyoruz. Öncelikle bu sözcükleri açıklayalım: "*Yom Tov şeni*" ifadesi "ikinci *Yom Tov*" anlamına gelir. Yani bayramın ilk gününün yanında ikinci bir gün de *Yom Tov* olarak kutlanmaktadır. Ve nerede? "*Şel galuyot*". Bu "sürgünlere ait" bir durumdur. Bene-Yisrael'in sürgünde oldukları Erets-Yisrael dışındaki yerlerde; yani Diaspora'da bu şekilde davranılır. Örneğin Pesah bayramında Erets-Yisrael'de sadece ilk gün *Yom Tov* iken, Diaspora'da ilk iki gün *Yom Tov*'dur ve her iki günde de Pesah *sederi* yapılır.

Şimdi gelin bunun sebebini öğrenelim. Eskiden Roş Hodeş'in tarihi ayın gökteki görünümüne göre tespit edilirdi. İki tanık *bet dine* gelir ve "gökyüzünde yeni ayı gördük" derdi ve sorguları sırasında güvenilir bulundukları takdirde *bet din* "Bugün Roş Hodeş" diye ilanda bulunurdu.

Tora'da her bayramın sabit bir tarihi vardır. Örneğin Pesah bayramı 15 Nisan'dadır. (Tabii ki burada İbrani takvimindeki Nisan ayından bahsediyoruz.) Dolayısıyla, 15 Nisan'ın hangi güne rastladığını bilebilmek için öncelikle Roş Hodeş Nisan'ın ne zaman olduğunu bilmek gerekir. Ama Erets-Yisrael'den uzakta yaşayan Yahudilerin, hangi günün Roş Hodeş olarak belirlendiği konusundaki haberi alması uzun sürüyordu. Acaba önceki ay 29 gün olarak mı belirlenmişti, yoksa 30 gün mü?

Bu nedenle Hahamlarımız Erets-Yisrael dışında her iki ihtimalin de değerlendirilmesi ve bayramların ikiye gün olarak kutlanmasına hükmetmişlerdir.

Kim Kimdir?

Babil'deki İkinci Nesil Amora'im

Sura Yeşivasında

Amora Rav'ın vefatından sonra, onun Sura'daki *yeşivası* bir süre boyunca lidersiz kalmıştı. Nihayet Babil'deki Hahamlar Rav'ın has öğrencisi olan Rav Una'yı Sura'daki *yeşivanın* başına *roş yeşiva* olarak atadılar. O sırada Rav Una kırk yaşındaydı.

O dönemde Babil'deki en büyük ruhani merkez olan Sura *yeşivası*, Rav Una'nın kırk yıllık yönetimi altında büyük bir gelişim gösterdi. Yıl boyunca yaklaşık sekiz yüz

öğrenci orada öğrenim görmekteydi. *Yarhe Kala* (gelin ayları) adı verilen Adar ve Elul aylarında bu sayı çok daha fazla olmaktadır (bkz. sayfa 60).

Sura *yeşivasında*, Rav ve Şemuel'in neredeyse tüm öğrencileri, Rav Una'nın ağzından Tora öğrenmişlerdir. Rav Una'nın akranları olan Rav Yirmeya, Rav Yeuda ve Rav Nahman gibi büyük Hahamlar da onun *alaha* konusundaki kararlarını dinlemeye gelirlerdi.

Rav
Una

Yumurtadan Çıkan Cıvcıv

Yaprak

6

Kuzeni Yisrael ile birlikte tavuk kümesinin yanında gezintiye çıkan Ariel'i hatırlıyor musunuz? Şimdi Ariel ile Yisrael'in, aralarında başka neler konuştuklarını anlatmaya devam edeceğiz.

Kümesin yanındayken yerde biraz kımıldayan bir yumurta gördüler. Ve birden bire, yumurta yarılarak içinden ufacık, tatlı mı tatlı bir cıvcıv çıktı. Ariel cıvcıvle biraz oynamak istedi, ama Yisrael ona "Ariel!" dedi. "*Yom Tov*'da doğan bir cıvcıv *muktsedir*" dedi.

"Neden?" diye sordu Ariel ve Yisrael açıkladı: "Dün akşam *Yom Tov* başladığı anda cıvcıv henüz yumurtanın içinde, erişilmez durumdaydı. Bu nedenle o anda *muktseydi*."

Yisrael açıklamasına devam etti: "Ve *Amora Rav*'ın aktardığı *alahaya* göre, Şabat veya *Yom Tov* başladığı anda *muktse* olan bir şey, o günün bütünü boyunca *muktsedir*. Bu durumda cıvcıv, şu anda artık yumurtadan çıkmış ve artık erişilebilir durumda olmasına rağmen, bu *alaha* nedeniyle, bayram başladığı anda *muktse* olduğu için, gün sona erene kadar *muktse* olma durumu devam ediyor."

Yom Tov'da Doğan Yumurta

Yaprak

7

Hahamlarımız, kutsal Şabat veya *Yom Tov* gününde doğan bir yumurtayı yemenin, Şabat veya bayram sona erene kadar yasak olduğunu söylemişlerdir. Bu nedenle bu yumurta *muktsedir* ve tıpkı Şabat ve *Yom Tov*'da kullanılması mümkün olmayan diğer şeyler gibi bu yumurtayı da ele almak yasaktır.

Ariel, *Yom Tov* gecesi uykusundan uyandı ve avluda gezinmeye gitti. Ve işte, tavuk kümesinde güzel, beyaz bir yumurta buldu. Ariel düşünmeye başladı: "Acaba bu yumurta ne zaman doğdu? Eğer dün, yani *Yom Tov* başlamadan önce doğduysa – o zaman onu yemekte bir sakınca yok demektir. Ama eğer bu gece, yani *Yom Tov*'da doğduysa – onu yemek yasak. Ama onun ne zaman doğduğunu nasıl bileceğim?"

Gemara bu yumurtanın bayram gecesinde değil, mutlaka bayram başlamadan önce doğduğunu söylemektedir.

Neden?

Çünkü horoz ve tavukların olduğu bir kümeste tavuklar gece değil, her zaman gündüz vakti yumurtlar. Bu yüzden eğer o gece bir yumurta bulduysa, yumurta mutlaka gündüz vakti, yani gece olup *Yom Tov* başlamadan önce doğmuş olmalıdır.

Netsivin'den Yerusalayim'e Kadar (devam)

Adam hakkında araştırmaya giriştiler. Kimdi, neredendi ve hangi aileye mensuptu?

Araştırıp soruşturdular ve sonunda bu adamın putperest bir yabancı olduğunu tespit edince, adamı sertçe cezalandırdılar.

Bir kez daha aynı hataya düşmenin kıyısından dönen Yahudiler çok sevinmişlerdi. Netsivin'de oturan Rabi

Yeuda ben Betera'ya bir selam ve teşekkür mesajı gönderdiler. Onun sayesinde Yahudiler *Pesah-korbanını* kurallarına uygun şekilde gerçekleştirebilmişlerdi.

Rabi Yeuda'ya gönderdikleri mesajda şöyle dediler: "Selam sana Rabi Yeuda ben Betera; sen Babil'deki Netsivin'desin, ama ağın Yerusalayim'e kadar serili!" (*Pesahim* 3)

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

“Kisuy A-Dam” Mitsvası

Yaprak

8

Bu yaprakta “koy” adında çok ilginç bir hayvandan bahsedilmektedir.

Koyun tam olarak ne olduğunu ve neden ilginç olduğunu okumadan önce, gelin “kisuy a-dam” (kanı örtme) mitsvası hakkında bilgi alalım.

Tora’nın bir mitsvasına göre, *kaşer* olan yabani bir hayvanı veya bir kuşu kestikten sonra, kesim yerinden akan kanın toprakla örtülmesi gerekir. Bu *mitsva* yalnızca yabani hayvanlarla (İbranice: *haya*) kuşlar (örneğin tavuk) için geçerlidir; ama çiftlik hayvanları (İbranice: *beema*) için böyle bir gereklilik yoktur.

“Yabani hayvan” derken neyi kastediyoruz? Örneğin geyik, *kaşer* bir yabani hayvandır, ama bir çiftlik hayvanı değildir. Buna karşılık, koyun, keçi ve inek, birer çiftlik hayvanıdır; yabani hayvan değildir.

Şimdi *koya* bir bakalım. *Koy*, günümüzde kimliği bilinmeyen bir hayvandır. İlginç tarafı, Hahamlarımızın onun bir *haya* mı yoksa *beema* mı olduğu konusunda bir sonuca varamamış olmalarıdır. Ne mi fark eder? Tabii ki, onu kestikten sonra kanını örtmek gerekip gerekmediğini bilmek için!

Koyun hangi sınıfa girdiği belirsizliğini koruduğundan, uygulamada, kesim sonrasında kanını örtmek gerekir; çünkü bir yandan *haya* olma olasılığı vardır. Ama yine de normalde bu işlem yapılırken söylenen *beraha*, *koy* için söylenmez; çünkü *beema* olması da olasılık dâhilindedir ki bu durumda kanını örtmek bir *mitsva* değildir ve *beraha* söylendiği takdirde boş yere *beraha* söyleme yasağı çiğnenmiş olacaktır (Rambam, *İlhot Şehita* 14:4).

Yağmurda Yürümek Neden Serbesttir?

Yaprak

9

Hahamlarımız kutsal Şabat günü içinde, ıslak bir giysiyi ele almayı yasaklamışlardır.

Aklınıza bir soru gelebilir: “Neden? Giysi *muktse* değildir. Su da *muktse* değildir. O zaman içine su emmiş bir giysi neden *muktse* olsun?”

Cevap şöyledir: Şabat günü ıslak bir kumaşı sıkmak yasaktır ve Hahamlarımız, bir kişinin eline ıslak bir giysi alması halinde, içinde emilmiş haldeki suyu sıkabileceğinden endişe etmişlerdir ki bu durumda doğrudan Tora’nın bir yasağı delinmiş, Şabat ihlal edilmiş olacaktır. Bu nedenle Hahamlarımız, Şabat günü ıslak giysileri ele almayı, yerlerinden kımıldatmayı yasaklamışlardır.

Kim Kimdir?

Babil'deki İkinci Nesil Amoraim

Büyüklüğü

Neslin, gerek Babil’de gerekse de Erets-Yisrael’de yaşayan tüm Hahamları, Rav Una’ya büyük saygı gösterirler ve ona itaat ederlerdi. *Gemara*’nın anlattığına göre, Rav Una bir Koen olmamasına rağmen, neslin büyüğü olarak sahip olduğu saygınlığı ve yüksek düzeyi nedeniyle Tora’ya ilk sırada çağırılırdı. Hatta Erets-Yisrael’den, köklü Koen ailelerine mensup olan Rabi Ami ve Rabi Asi gibi Hahamlar bile ona tabiydiler (*Gitin* 59b).

Rav Una gençliğinde son derece fakirdi. O kadar ki, bir keresinde *Kiduş* için şarap alabilme amacıyla kuşağını rehin bırakmak zorunda kalmıştı. Hocası Rav bunu görünce ona zenginleşmesi yönünde bir hayır duası vermiş,

bu *berahanın* gerçekleşmesiyle birlikte Rav Una büyük bir servet sahibi olmuştu. O zaman Rav Una *tsedaka* ihtiyaçları, iyilikseverlik ve misafirperverlik konularında çok faal hale gelmişti. Şehrindeki fakirler için büyük zahmetlere girer ve tüm ihtiyaçlarını karşılardı.

Neslindeki Hahamlar onu “Babil’in *hasidi*”, “tüm kabilelerin başı” gibi sıfatlarla anarlardı ve vefatından sonra öğrencisi Rav Aba onun hakkında “*Şehina*’nın (Tanrı’nın Kutsal Mevcudiyeti), üzerine yerleşmesini hak ediyordu; ama bunu Babil engelledi. Çünkü *Şehina* Erets-Yisrael dışında açığa çıkmaz” demiştir.

Rav
Una

Bir düşünün. Bir adam kutsal Şabat günü yolda yürüyor ve aniden sağanak yağmur yağmaya başlayınca adamın paltosu sıırsıklam oluyor. Hahamlarımız ıslak giysileri kımıldatmayı yasakladıkları için acaba bu adam paltosunu hemen çıkarmak zorunda mıdır?

Hayır! *Gemara* bu adamın paltosuyla yürümeye devam edebileceğini söylemektedir. “*Levuş*” adlı eserde (301:45) bu şöyle açıklanır: Hahamlarımız böyle bir durumda adamın paltosuyla yürümeye devam etmekte serbest olduğunu söylemişlerdir, çünkü normalde insanlar giymekte oldukları giysileri sıkımazlar. Bu nedenle Hahamlarımız böyle bir durumda da adamın üzerindeki paltoyu sıkabileceğinden endişe etmemişlerdir.

Güvercin Yuvası

Yaprak

10

Daha önce öğrendiğimiz üzere, *Yom Tov*’da hayvanlar “*muktse*” olduklarından onları kımıldatmak yasaktır. *Muktse* olmayan hayvanlar sadece kesilip yenmesi düşünülenlerdir, çünkü bayramda bunlar yiyecek olarak kullanılabilirler.

Bu yaprakta öğrendiğimiz üzere, Bet Şamay’a göre bir kuş yuvasındaki yavrular normal şartlarda *muktsedir*, çünkü insanlar kuşların yavrularını yemeye alışkın değildir. Eğer bir kişi yine de bazı yavruların *muktse* olmamasını istiyorsa, *Yom Tov* arifesinde onları tek tek kaldırıp “Bunları yemek istiyorum” demelidir. Bunu yapmadığı takdirde kuş yavruları *muktsedir* ve yiyecek olarak kabul edilmez.

Hangi kuş yavrularından bahsedilmektedir?

Gemara, her yıl güvercinlerin Nisan ayından Şevat ayına kadar yumurtladıklarını ve Şevat geldiğinde, Nisan ayına kadar yumurtlamaya ara verdiklerini söylemektedir.

Nisan ayındaki ilk yavrular genellikle yuvadan alınmaz, çünkü eğer onları alırlarsa, güvercin kederlenecek ve yuvasına geri dönmek istemeyecektir. Bu nedenle söz konusu yavrular korunur ve kimse onları yemez.

Eti Neden Tuzlamak Gerekir?

Yaprak

11

Bu yaprakta “*meliha*”, yani eti “tuzlama” kurallarını öğreniyoruz.

Beezrat A-Şem siz de büyüdüğünüz zaman, “*meliha*” alahalarını “*Tur*”, “*Şulhan Aruh Yore Dea*” gibi *alaha* eserlerinden öğrenebilirsiniz. Ama bu olana kadar, gelin, eti yemeden önce neden tuzlamak gerektiğini anlayalım.

Tora, Yahudilerin hayvanlara ait kanı yemesinin yasak olduğunu söylemektedir.

Durum böyleyse, et pişirip yemek nasıl mümkün olabilir? Etin içinde bol miktarda kan vardır!

Bu nedenle, hayvan kesildikten sonra et tuzlanır (etin her tarafına tuz serpilir) çünkü tuz, ette özümsemiş haldeki kanı içine çekerek onu kandan arındırır!

Gemara, eti doğrudan ateş üzerinde kızartan bir kişinin, bunun öncesinde onu tuzlamasına gerek olmadığını söylemektedir, zira et bu şekilde pişirildiğinde de içindeki kan dışarı çıkar.

Ancak Rema (*Şulhan Aruh Yore Dea* 76), Aşkenaz geleneğine göre, direkt ateşte pişirilecek bir etin de tuzlandığını, ama pişirme işlemi de etten kanı çıkaracağı için böyle bir durumda çok fazla tuz kullanmaya gerek olmadığını belirtmektedir.

Yom Tov İçin Özel Bir Alaha

Yaprak

12

Bu yazımızda, *Yom Tov* alahaları dâhilinde önemli bir kuralı öğreneceğiz.

Söz konusu *alaha* “*tsoreh ohel nefesh*” olarak bilinir.

Mutlaka bildiğiniz üzere, *Yom Tov*’da yemek pişirmek serbesttir!

Otomobille seyahat etmek yasaktır! Tarla sürmek yasaktır! Ürün biçmek yasaktır! Şabat günü yasak olan çoğu şey *Yom Tov*’da da yasaktır. Ama yemek pişirmek [*Yom Tov*’dan önce yakılmış bir ateşten yararlanma şartıyla] serbesttir.

Neden?

Çünkü Tora, *Yom Tov*’da, bu günün yemeğini hazırlama amaçlı belli başlı işlerin yapılmasının serbest olduğunu söylemektedir. Bu nedenle *Yom Tov*’da yemek pişirmek serbesttir. Aynı şekilde bir yiyeceği, *Yom Tov*’da yeme amacıyla *Reşut A-Rabim*’de (kamusal alan; bkz. I. Kitap, sayfa 49-50) taşımak da serbesttir.

Bu serbestiye “*tsoreh ohel nefesh*” adı verilir. “*Nefesh*” sözcüğü “can” anlamına gelir ve insanı belirtir. “*Ohel*”, “yiyecek” demektir ve “*tsoreh*” de “ihtiyaç” anlamına gelir: “İnsanın yiyecek ihtiyacı” için gereken işlemleri yapmak genel olarak serbesttir; ancak bu serbesti tamamen sınırsız değildir ve detayları iyice öğrenmek gerekir.

Koenler ve Leviler

Yaprak

13

Bu yaprakta, “*Terumot U-Maaserot*” (bkz. I. Kitap, sayfa 80) hakkındaki bazı kuralları öğreniyoruz.

Teruma ve *maaser*ler, tahıl, meyve ve sebzelerden ayrılarak Koen ve Levilere verilen paylardır. *Teruma* ve *maaser*lere “*matanot*” (armağanlar) adı verilir, çünkü bunlar bizim, Bet-Amikdaş’ta görev yapmaları ve Yisrael halkına Tora’nın yollarını öğretmeleri gereken Koen ve Levilere verdiğimiz birer armağandır.

Rambam, (*İlhot Şemita ve Yovel* 13:13), Kutsal ve Mübarek Tanrı’nın, tıpkı Koen ve Levilere bu armağanları vermesi gibi, aynı şekilde Tanrı’ya hakikat ve samimiyetle hizmet eden herkesin bu dünyadaki ihtiyaçlarını da karşılayacağını yazar.

Rambam’ın sözleri şöyledir: “**Gönlü kendisini motive eden... Tanrı’ya hizmet etmek için O’nun huzurunda durmak ve O’na ibadet etmek, Tanrı’yı bilmek (O’na inanmak) ve A-Şem’in kendisi için belirlediği şekilde doğru yolda yürümek üzere kendisini ayıran ve insanoğlunun peşinde olduğu birçok hesabın boyunduruğunu ensesinden çıkarıp atan** (geçimini nereden sağlayacağını hesabını yapmayan) **herhangi bir kişi – Kutsallar Kutsalı gibi mukaddes olur. A-Şem ebediyen onun payı olur ve ona bu dünyada, tıpkı Koen ve Leviler gibi, kendisine yetecek kadarını bahşeder.**”

Kim Kimdir?

Babil’deki İkinci Nesil Amoraim

Vefatı

Rav Una, Sura yeşivasının başında olduğu kırk yılın sonunda, yaklaşık seksen yaşındayken vefat etti. Babil’de düzenlenen cenaze töreninde “Bu adam, Tora’da yazılı olanları yerine getirdi” mesajı verme amacıyla yatağının üzerine bir Sefer-Tora yerleştirmek istedilerse de, Rav Hisda bunun yapılmasına izin vermedi, çünkü bizzat Rav Una’nın görüşüne göre, bir ölünün yatağına Sefer-Tora koymamak gerekiyordu.

Rav Una’nın tabutu, gömülmek için Erets-Yisrael’e çıkarıldı ve Erets-Yisrael’in

en büyük *Amoraları* Rabi Ami ve Rabi Asi tabutu karşılamaya çıktılar. Rav Una, Rabi Hiya ve oğullarının yanına gömüldü. “Rav Una, Tora’yı Babil’de yaydı, Rabi Hiya da Tora’yı Erets-Yisrael’de yaydı” düşüncesiyle bunun uygun olduğu sonucuna varmışlardı.

Rav Una’nın oğulları ve kızları olmuştur. Oğulları arasında, Rav Una’nın Tora öğretip, uygulama talimatları verme yetkisiyle donatmış olduğu *Amora* Raba da vardır. Bir başka ünlü oğlu da *Amora* Rav Aha’dır.

Rav
Una

Yom Tov'da Nasıl Hediye Gönderilir?

Yaprak

14

Sadık bir dostunuza bayramda bir hediye göndermek istediğinizi düşünün. Ne kadar güzel!

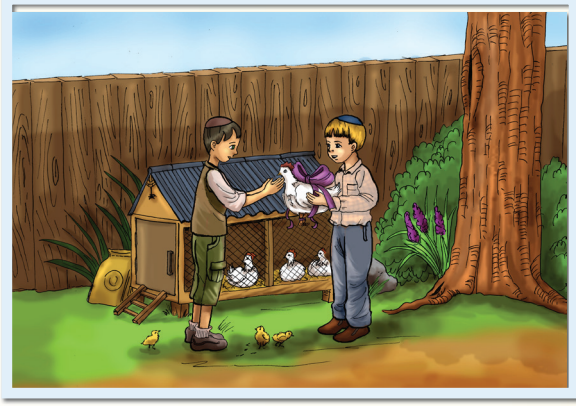
Bu yaprakta, bayramda bir arkadaşına armağan göndermek isteyen birini ilgilendiren bazı *alahaları* öğreniyoruz.

Mişna ilk olarak, bayramda hediye olarak bir tavuk gönderilebileceğini söylemektedir. Tavuk mu?! Evet!

Tavuk “*muktse*” değildir, çünkü *Yom Tov*'da tavuk kesmek serbesttir. Bet İllel'in görüşü bu yöndedir.

Mişna başka bir şey daha söylemektedir: Eğer bir kişi arkadaşına çok sayıda hediye göndermek istiyorsa, bunları bir “*kervanla*”, yani bu hediyeleri arkadaşına götürecek ardı ardına yürüyen en az üç kişilik bir heyetle göndermesi yasaktır. Neden? Çünkü onları gören bir kişi, ellerinde tuttukları eşyaları, satmak üzere pazara götürmekte oldukları fikrine kapılabilir; oysa bayramda alım-satım yapmak yasaktır.

Beyaz ayakkabılar: Rabi Yeuda, bayramda hediye olarak beyaz [=boyanmamış] ayakkabılar vermenin yasak olduğunu söylemektedir! Bunun sebebi o dönemde insanların beyaz ayakkabı giymemeleri ve dolayısıyla o *Yom Tov*'da bu ayakkabıları kullanmanın mümkün olmamasıdır. Bayramdan sonra bu ayakkabıları boyamaları mümkündür; ama *Yom Tov*'da boyamak yasak olduğundan bu halleriyle bayramda bu ayakkabıların kullanımı yoktur.

MASEHET BETSA PEREK 2: YOM TOV

Yom Tov'da Neşelenme Mitsvası

Yaprak

15

Kutsal Tora, *Yom Tov*'da neşeli olmak gerektiğini söylemektedir.

İnsan nasıl neşelenmelidir?

Hahamlarımız, Tora'nın pasuklarından, kutsal Tora'yı öğrenerek neşelenmenin mümkün olduğunu öğrenmişlerdir. Bir başka yol da, et yiyip şarap içmektir.

Ne dersiniz? Hangisini yapalım? Tora mı öğrenelim, yoksa et yiyip şarap mı içelim?

Rabi Yeoşua herkesin kendi yolunu seçebileceğini söyler. Bu *mitsva*, *Yom Tov* şerefine büyük bir *seuda* düzenleyerek yerine getirilebileceği gibi, Tora öğrenmek üzere *bet midraşa* gidip Tora'nın hikmetinden keyif alınarak de yerine getirilebilir.

Ama Rabi Eliezer, herkesin hem Tora öğrenimiyle hem de bayram onuruna bir ziyafet düzenleyerek neşelenmesi gerektiğini söyler. Bunu nasıl yapacağız? “Yarısı” – Tanrı'ya; yarısı – size. Bayramın ilk yarısında dua eder ve Tora öğreniriz; diğer yarısında ise *Yom Tov* onuruna yiyip içeriz.

Geçim Roş Aşana'da Belirlenir

Yaprak

16

Roş Aşana'da Kutsal ve Mübarek Tanrı, insan hakkındaki yargı hükmünü, yeni yılda onun başına neler geleceğini yazar. Yom Akipurim'de de bu yargı hükmü, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın mührüyle mühürlenir. Göklerde bu günlerde karara bağlanan konulardan biri de, her kişinin yeni yıl boyunca geçim için ne kadar kazanca sahip olacağıdır.

Hahamlarımız şöyle demişlerdir: Yılın başında çok fazla para harcamak tavsiye edilmez, çünkü belki de Göklerde, kişi için çok fazla kazanç kararı verilmemiştir ve tahsis edilen bütçeyi yılın başında çarçur edersek yılın sonuna ne kalacaktır?!

Kim Kimdir?

Babil'deki İkinci Nesil Amora'im

Hayatından Kesitler

Babil'deki ikinci nesil *Amoralardan* ve Rav ile Şemuel'in en önemli öğrencilerindendir.

Babası Yehezkel, Tora ve iyi eylemler alanında büyük bir insandı. Rav Yeuda, Rabi Yeuda A-Nasi'nin vefat ettiği gün doğmuştur.

Gençliğinde, Sura'da, *Amora* Rav'ın yanında öğrenim gördü ve onun en önemli öğrencilerinden biriydi. Rav Yeuda, Rav'ın adıyla çok sayıda *alaha* aktarmıştır.

Rav'ın vefatından sonra kısa bir dönem, Utsal şehrinde Rav Asi'nin yanında Tora öğrendi ve bunun ardından Şemuel'in Neardea'daki *yeşivasında* öğrenim gördü.

Hocası Şemuel onu çok severdi. Bir keresinde ona büyük bir övgüde bulunarak,

onun “kadından doğmuş” biri olmadığını, yani normal insanlardan farklı olduğunu söylemişti. Şemuel ona bir sevgi lakabıyla “*Şinena*” diye hitap ederdi (*Kiduşin* 33b). Bu lakap “keskin zekâlı” anlamına gelmekteydi.

Rav Yeuda, hocası Şemuel'in adıyla çok sayıda *alaha* ve söz aktarmıştır. *Gemara*'da “Rav Yeuda şöyle dedi: Rav şöyle dedi: Şemuel şöyle dedi:” ifadesi çok yerde geçmektedir. Bu ifade, Rav Yeuda'nın söz konusu *alahayı* hocası Rav'dan öğrendiği, onun ölümünden sonra Şemuel'in yanında öğrenime başladıktan sonra da *alahayı* Şemuel ile birlikte açıklığa kavuşturduğu ve Şemuel'in de bu açıklamaya mutabakat verdiği anlamına gelir.

**Rav Yeuda
ben
Yehezkel**

Ama Hahamlarımız, Şabat ve *Yom Tov* onuruna para harcayan kişinin endişe etmesine gerek olmadığını söylerler. Eğer kişi Şabat onuruna ve *Yom Tov* onuruna iyi ve kaliteli yiyecekler satın alırsa, Göklerden onun için belirlenmiş olan bütçeye eklemeye yapılacaktır! Aynı şekilde çocuklarının Tora öğrenmesi için para harcayan bir kişiye de bu para Göklerden iade edilecektir.

Rabi Yohanan ayrıca, çok parası olmayan bir kişinin bile, Şabat onuruna yiyecek satın almak için bir arkadaşından borç alabileceğini ve Tanrı'nın ona bu parayı geri ödemekte yardım edeceğini söyler.

“Mekadeş A-Şabat VeYisrael VeA-Zemanim”

Yaprak

17

Sevgili çocuklar! Mutlaka biliyorsunuzdur; dualarımızın metinlerini oluşturmuş olan kutsal Hahamlarımız, her bir sözcüğü nasıl yazacaklarını tek tek düşünmüşlerdir. Bu yazımızda “*Mekadeş A-Şabat VeYisrael VeA-Zemanim*” *berahası* hakkında bilgi alacağız. Bu *berahayı*, Şabat’a rastlayan bir bayram gününde, *Amida* ve *Kiduş* sırasında söyleriz.

Böyle bir günde hem Şabat hem de *Yom Tov* için *beraha* söylemek gerektiğinden, ikisini birlikte söyleriz: “*Mekadeş A-Şabat*” – Kutsal ve Mübarek Tanrı Şabat gününü kutsal kılmıştır; “*VeYisrael*” – Yisrael halkını da kutsal kılmıştır; “*VeA-Zemanim*” – ve özel vakitleri, yani bayram günlerini de kutsal kılmıştır.

Dikkat ettiniz mi? Bu *berahada* neden Yisrael halkından, Şabat ve bayramın arasında bahsedilmektedir? Örneğin neden “*Mekadeş Yisrael VeA-Şabat VeA-Zemanim*” demiyoruz?

Gemara bunu şöyle açıklamaktadır: Kutsal Şabat günü sabit bir vakittir. Haftanın yedinci gününün Şabat olarak kutsal olmasını Kutsal ve Mübarek Tanrı tespit etmiştir. Öte yandan, bayramların hangi tarihe rastlayacağını kim belirler? – Yisrael halkı! Roş Hodeş’in hangi güne rastladığını *bet din* tespit eder. (Bugün kullandığımız yıllık takvim de bundan uzun yıllar önce *bet din* tarafından sabitlenmiştir.) Roş Hodeş’in tarihine bağlı olarak, Pesah, Şavuot ve diğer tüm bayramların da hangi tarihe rastladığı *bet din* tarafından belirlenmiş olur. Bu nedenle bayramlardan bahsetmeden önce, bayramların ne zamana rastlayacağına karar veren Yisrael halkından bahsetmekteyiz.

Tame Kaplar Neden Şabat Günü Mikveye Daldırılmaz?

Yaprak

18

Tame olmuş [yani manevi saflığını kaybetmiş] kapları neden *mikveye* daldırmak gerekir?

Günümüzde hepimiz *tameyiz*, çünkü bu durumu gidermek ve *tame* insanları arındırmak için gereken kızıl inek (*para aduma*) prosedürünü uygulayamamaktayız.

Eskiden Koenler kendilerine verilen ve kutsal olduğu için *tame* haldeyken yemenin yasak olduğu *teruma* paylarını yiyebiliyorlardı, çünkü *taor* [yani manevi açıdan saf] konumdaydılar. Aynı şekilde *korban* etlerini de hem Koenler hem de *korban* sahipleri yiyebiliyorlardı.

Elbette, *teruma* paylarının ve *korban* etlerinin *tame* olmaması için çok dikkatli olmak gerekir. *Tame* bir eşya ile temas etmeleri halinde bunlar da *tame* olacaktır. Bu nedenle *tame* kapları arındırmak için bir *mikveye* daldırmak gerekir.

Yahudiler Nasıl Sayılır?

Muazzam bir kitle halinde hareket eden ve kalabalığa uygun, yavaş bir tempoyla ilerleyen sayısız insan, Yeruslayim’e giden yolları doldurmaktaydı.

Pesah bayramı vesilesiyle Yeruslayim’e çıkan herkesi, çok ulvi ve yüce bir deneyim beklemekteydi.

Yeryüzünün her köşesinden on binlerce, yüz binlerce insan, *A-Şem*’in huzurunda görünmek, eğilmek ve ibadet etmek – ve tabii ki *Pesah-korbanı* gerçekleştirmek üzere kutsal şehir Yeruslayim’de bir araya gelmekteydi.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
127’de

Bu yaprakta, Hahamlarımızın, kapları *mikveye* daldırma işlemini Şabat ve *Yom Tov*'da gerçekleştirmemek gerektiğine hükmettiklerini öğreniyoruz.

Neden? *Gemara* birkaç farklı sebep vermektedir ve biz bunlardan birini öğreneceğiz:

Hahamlarımız bir konuda endişelenmişlerdir: İnsanlar hafta içinde çeşitli işlerle meşgul olduklarından, *tame* kapları *mikveye* daldırmak için Şabat veya *Yom Tov*'u bekleyeceklerdir. Ve bu arada ne olacaktır? Evlerde bir kenara koydukları bu *tame* kapları yanlışlıkla kullanacaklar, saf olması gereken yiyeceklerin de *tame* olmasına yol açacaklardır. Bu nedenle Hahamlarımız bu yasağı koymuşlardır: Şabat ve *Yom Tov*'da kapları *mikveye* daldırmak yasaktır; böylece insanlar da kaplarını daldırmak için bu günleri beklemeyecek, bunu hemen yapacaklardır.

Korban Toda

Yaprak

19

Bu yaprakta *Toda-korbanı* hakkında bilgi alıyoruz.

Bir tehlike atlatmış, örneğin ağır bir hastalıktan kalkmış veya kötü insanların bulunduğu bir hapishaneden özgür kalmış bir kişi, Bet-Amikdaş'a bir *Toda-korbanı* (şükran korbanı) getirmelidir.

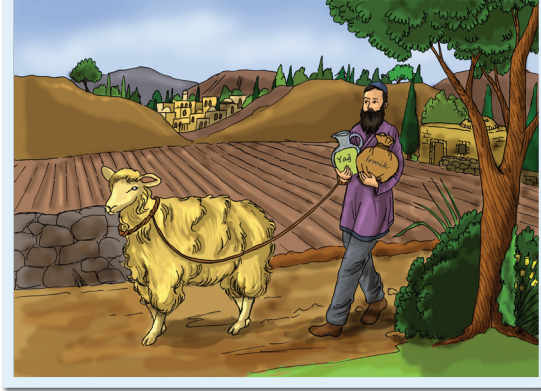
Korban Toda ile birlikte, kırk adet unlu mamul getirilir: Otuz tane *matsa* ve on tane ekmek. *Korban* işlemleri tamamlandıktan sonra bu kırk unlu mamul yenir.

Gemara, Pesah bayramı içindeki *Hol A-Moed* (*Yom Tov* olmayan bayram günleri) sırasında *Toda-korbanı* getirilemeyeceğini söylemektedir.

Neden?

Çünkü *Toda-korbanı* ile birlikte getirilen on ekmek *hametstir*! Ve Pesah bayramında *hamets* yemek ve bulundurmamak yasaktır.

Gemara ayrıca, *Erev Pesah*'ta (Pesah arifesi) bile *Toda-korbanı* getirilemeyeceğini belirtmektedir, çünkü *Erev Pesah*'ta *hamets* yemek ancak günün belirli bir vaktine kadar mümkündür ve bu kadar çok unlu mamulü o saate kadar yeme fırsatı bulunamayabileceği endişesi söz konusudur. Oysa bu unlu mamuller de *korbanın* bir parçası sayıldığından yenmeleri gerekir. Bu nedenle bu *korban Erev Pesah*'ta da yapılmaz.

Kim Kimdir?

Babil'deki İkinci Nesil Amoraim

Yeşivası

Amora Şemuel'in vefatından 5 yıl kadar sonra Babil'deki Neardea şehrinin Papa bar Netser tarafından yıkılmasının ardından, Neardea'daki *yeşivanın* öğrencileri oradan kaçmak zorunda kalmışlardı. Rav Yeuda, Sura ve Mata Mahseya şehirlerinin bitişiğindeki Pumbedita şehrine kaçtı. Oradaki merkezi *yeşivayı* açtı ve başına geçti.

Rav Yeuda'nın *yeşivasındaki* öğrenim yöntemi hakkında *Gemara* şunları anlatmaktadır (*Berachot* 20a): Esas inceleme konuları, *Mişna*'nın *Nezikin* (zararlar) faslı içindeki *Baba Kama*, *Baba Metsia* ve *Baba*

*Batra masehetleri*ydi. Keskin bir zekâyâ sahip olan hocaları *Amora* Rav Yeuda'nın tarzına benzer şekilde, öğrencileri de çok zekice ve derinlemesine Tora öğrenmeye devam etmişlerdi. O kadar ki Hahamlar onlar için "*damaalin pila bekufa demahta*" (keskin zekâları sayesinde 'Bir fili bir iğne deliğinden geçirebilirlerdi') demişlerdir (*Baba Metsia* 38b).

Rav Yeuda'nın Pumbedita'daki *yeşivasında* öğrenim gören çok sayıdaki öğrencisi arasında büyük *Amora* Raba, Rav Papa, Rabi Zera ve Rabi Aba sayılabilir.

Rav Yeuda
ben
Yehezkel

İllel A-Zaken'in Hayranlık Uyandıran Karakteri

Yaprak

20

Gemara, kutsal *Tanna* İllel A-Zaken'in bir *Yom Tov*'da, *Ola-korbanı* olarak gerçekleştirmek istediği bir hayvanla birlikte Bet-Amikdaş'a geldiğini anlatmaktadır.

Hepimizin bildiği gibi, *Ola-korbanı* kesildikten sonra, Koenlere verilen derisi haricinde bütünüyle *Mizbeah* üzerinde yakılır ve geriye yemek için hiçbir şey kalmaz. Bu nedenle Şamay A-Zaken, *Yom Tov*'da *Ola-korbanı* yapmanın yasak olduğu görüşündeydi; zira bu hayvanı yemek mümkün değildir ve *Yom Tov*'da, yeme ihtiyacına yönelik olmayan bir *melaha* yapmak yasaktır ("melaha" kavramı için bkz. I. Kitap, sayfa 49).

Ama İllel A-Zaken, Şamay'la hemfikir değildi ve *Ola-korbanı* yapmanın *Yom Tov*'da da serbest olduğu görüşünü taşıyordu.

İllel A-Zaken, yanında *Ola-korbanı* ile birlikte Tapınak Tepesine çıktığı zaman, Şamay A-Zaken'in öğrencileri ona yaklaşıp sordular: "*Ola-korbanı* yapmaya mı geldiniz? Ama Şamay'ın bunun yasak olduğu konusundaki görüşünü biliyorsunuz!"

İllel onlara ne cevap verdi?

Gemara'nın anlattığı üzere, İllel o kadar alçakgönüllü biriydi ki onlara "**Ben** Şamay'la hemfikir değilim! **Ben** başka türlü düşünüyorum!" demek istemedi. Bu nedenle "Hayır" dedi onlara. "*Ola-korbanı* yapmaya gelmedim. *Şelamim-korbanı* yapmaya geldim."

Yabancı Askerler İçin Büyük Ziyafet

Yaprak

21

Tannaim döneminde, Rabi Şimon Atimni adında kutsal bir *Tanna* yaşardı. Kutsal *Tannalar*, boş buldukları her anı öğrenimle geçirirlerdi.

Bir bayram günü, Rabi Şimon Atimni *bet midraşa* Tora öğrenmeye gelmemişti. Ertesi gün *Tanna* Rabi Yeuda ben Baba ona "Rabi Şimon; ne oldu da gelmedin?" diye sordu.

Rabi Şimon Atimni ona şöyle cevap verdi: "Dün başımıza büyük bir sıkıntı geldi. Yabancı askerler gelip evlerimizden kıymetli eşyaları gasp etmek istediler. Onları sakinleştirmek için hemen bir buzağı kesip onlara büyük bir ziyafet hazırladık. Onlar da yiyip içip doyunca bize sorun yaratmadan gittiler."

Rabi Yeuda ben Betera şöyle der: *Yom Tov*'da, Yahudi olmayan biri için yalnızca, etini Yahudilerin de yiyebileceği *kaşer* bir hayvan kesilebilir. Ama *kaşer* olmayan bir hayvanı Yahudi olmayan biri için kesmek yasaktır. Neden? Çünkü *Yom Tov*'da yalnızca, Yahudilerin "yiyecek ihtiyacını" karşılama amaçlı *melahalar* yapılabilir. Böylece, eğer hayvan *kaşerse*, etinden Yahudi biri de yiyebileceğinden, onu kesmek serbesttir. Zira bu aynı zamanda Yahudi ihtiyacı için de yapılmış bir kesim sayılır.

Yahudiler Nasıl Sayılır? (devam)

Ve Yerusalayim'de... II. Bet-Amikdaş döneminin güçlü krallarından Kral Agripas, bu müstesna halkın kaç kişiden oluştuğunu merak etti. Bu müthiş kalabalıkta acaba kaç Yahudi vardı?

Agripas, Koen Gadol'a başvurarak "Söyle bana; Yahudi halkı kaç kişiden oluşuyor?" diye sordu.

Koen Gadol düşündü ve içinden, majestelerin sorusuna nasıl cevap vereceğini tasarlamaya başladı. Bu zor soruya cevap verebilmek için halkı tek tek saymak gerekiyordu, ama bu kadar kalabalık bir kitleyi saymak nasıl mümkün olabilirdi? Sayılarını belirleyebilmek için hepsini nereye toplayacaklardı?

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
133'te

Yanan Bir Kandilden Şabat Günü Yağ Almak Neden Yasaktır?

Yaprak

22

Bu yaprakta ilginç bir şey öğreniyoruz.

Mutlaka bildiğiniz gibi, kutsal Şabat günü yapılması yasak olan *melahalar*dan biri de “*Mehabe*”, yani “söndürmek”tir. Şabat günü ateş söndürmek yasaktır.

Ne dersiniz? Acaba Şabat günü, içinde yanmakta olan bir fitilin bulunduğu bir yağ kabından yağ alabilir miyiz?

“Neden olmasın? Bunda ne sorun var?” diye düşünüyor olabilirsiniz.

Gemara, böyle bir yağ kabından yağ alan kişinin “*Mehabe*” yasağını ihlal etmiş olacağını söylemektedir! Neden? Çünkü orada bulunan yağ sayesinde ateş belli bir süre, diyelim ki bir saat boyunca yanacaktır. Ama şimdi, yağın bir kısmını alırsak, ateşin yanma süresi de azalacaktır (*Piske A-Roş*’a göre).

“*Mehabe*” *melahası*nı gördük. Şimdi de gelin “*Mav’ir*”, yani “ateş yakma” *melahası*yla ilgili buna benzer bir noktayı öğrenelim. Sadece ateş yakmak değil, yanmakta olan bir kandile yağ eklemek de aynı şekilde yasaktır; çünkü eklenen yağ, kandilin daha uzun süre yanmasını sağlayacaktır.

Kim Kimdir?

Babil’deki İkinci Nesil Amoraim

Faaliyetleri

Rav Yeuda, sayıları birkaç yüze ulaşan, çok sayıda *alaha* ve *agada* öğretisi söylemiştir. *Gemara*’da kısaca “Rav Yeuda” diye anılan kişi, Rav Yeuda ben Yehezkel’dir.

Kendisi, *halitsa* (bkz. III. Kitap, sayfa 23) belgesi için özel bir metin oluşturmuştur. Benzer bir metni de köle azat belgesi için hazırlamıştır. Yine, *get* (bkz. IV. Kitap, sayfa 17) belgesinde de bazı düzeltmeler yapmıştır.

Dua konusundaki özel gelenekleri hakkında *Gemara*’da (*Berachot* 30 ve

Şabat 118) anlatılanlara göre, Rav Yeuda kendisini dua öncesinde özel olarak hazırlar ve büyük bir konsantrasyonla dua ederdi.

Rav Yeuda’nın yüksek düzeyi ve Göklerde kendisine verilen değer hakkında *Gemara*’da (*Taanit* 24b) şu sözlere yer verilmektedir: Tek bir ayakkabısını çıkarması bile hemen yağmur yağmaya başlaması için yeterli olurdu.

Rav Yeuda uzun bir ömre nail olmuş ve 100 yılı aşkın bir süre yaşamıştır.

Rav Yeuda
ben
Yehezkel

**MASEHET BETSA
PEREK 3:
EN TSADİN**

Küçük Kafes

Yaprak

23

Birkaç vesileyle öğrendiğimiz gibi, *Yom Tov*'da “*tsoreh ohel nefesh*”, yani insanın yiyecek ihtiyacına yönelik *melahaları* yapmak serbesttir. Başka bir deyişle, *Yom Tov*'da yemek hazırlanabilir ve bu amaçla, örneğin hayvan kesilebilir ve pişirilebilir.

Ancak şunu bilmek gerekir ki, yemek hazırlamak için her türlü *melahayı* yapmak serbest değildir. Örneğin, yemek hazırlamakta kullanmak üzere tarlaya gidip tahıl biçmek *Yom Tov*'da da yasaktır.

Yom Tov'da yapılması yasak olan *melahalardan* biri de “*Tseda*”, yani “avlanmak”tır. Hayvanları avlamak, onları yeme niyeti varsa bile yasaktır.

Bu yaprakta, bazı durumlarda *Yom Tov*'da yeme amacıyla bir kuşu yakalamanın mümkün olduğunu ve bunun “*Tseda*” *melahası* kapsamında olmadığını öğreniyoruz. Hangi durumlarda? Raban Şimon ben Gamliel, eğer küçük bir kafeste bir kuş varsa ve onu yakalamak için bir ağ veya kapan kullanmaya gerek olmayıp sadece eli uzatıp yakalamak yeterliyse, bunun *Yom Tov*'da yapılabileceğini söylemektedir. Böyle bir durumda kuş avlanmış sayılmaz, zira zaten o küçük kafesin içinde hapsolmuş haldedir.

Bayram Şerefine Balık

Yaprak

24

Önceki yaprakta *Yom Tov*'da hayvanları avlamanın yasak olduğunu öğrenmiştik. Örneğin denizde balık tutmak yasaktır. Bu nedenle denizdeki balıklar “*muktse*”dir. Onları ele almak yasaktır, çünkü *Yom Tov*'da herhangi bir kullanımları yoktur.

Yahudi olmayanlara ait bir köyde Yahudi bir ailenin yaşadığını düşünün. Bayramın ortasında, dost canlısı Yahudi olmayan bir komşu kapılarını çalıyor ve “Bayramınız için size hediye olarak kocaman bir balık getirdim. Sizin bayramınız şerefine onu denizde tuttum. Afiyet olsun” diyor.

Acaba bu balığı bayram günü yemek serbest midir? *Gemara* bunun yasak, zira balığın “*muktse*” olduğunu söylemektedir.

Buna karşılık, kutsal *Tanna* Raban Şimon ben Gamliel, şayet komşunun bu balığı ne zaman avladığı bilinmiyorsa, onu *Yom Tov*'da kendisinden alıp pişirmenin ve yemenin mümkün olduğunu söyler, çünkü balığın bayramdan önce avlanmış olması muhtemeldir ki bu durumda balık hiçbir şekilde “*muktse*” sınıfında olmayacaktır.

Mişna, bir keresinde Yahudi olmayan birinin kutsal *Tanna* Raban Şimon ben Gamliel'e *Yom Tov*'da birkaç balık getirdiğini, ama onun, yabancılarla fazla yakın ilişki kurmak istemediği için bu balıkları almadığını anlatmaktadır.

“Dereh Erets” Alahaları

Yaprak

25

Bet-Amikdaş'ta gerçekleştirilen *korban* türlerinden biri de *Ola-korbanıdır*.

Bu *korban*a neden “*Ola*”, yani “yükselen” adı verilmiştir? Çünkü *korban* bir bütün halinde *Mizbeah*'ın üzerine çıkarılır ve tamamen yakılır. Bazı *korbanlar* vardır ki, belli başlı kısımları *Mizbeah* üzerinde yakılırken, başka kısımları *Koenler* ve *korban* sahipleri tarafından yenir. *Ola-korbanı* ise tümüyle *Mizbeah*'a çıkarılıp yakılır.

Buna rağmen, Tora, *Ola-korbanının* *Mizbeah*'a çıkarılmadan önce “*efšet*” ve “*nituah*”, yani “deri yüzme” ve “parçalarına ayırma” aşamalarından geçirilmesi gerektiğini söylemektedir. Hayvanın derisi yüzülür ve bedeni de belli başlı parçalar halinde kesilir. Daha sonra bu parçaların hepsi *Mizbeah*'ın üzerine çıkarılarak yakılır.

Gemara, Tora'nın bize bu *alahayla* “*dereh erets*” yani “görgü kuralları”na uygun, kibar davranmayı öğrettiğini belirtmektedir. Bu uygulama normal bir hayvan kesimi sonrasında da, hemen eti kapmamak gerektiğini, bunun yerine kasap hayvanı belli başlı parçalara ayırana kadar sabırla bekledikten sonra etin alınabileceğini öğretmektedir.

Gemara ayrıca, bir kişinin, içinde büyük miktarda içecek olan bir bardağı – örneğin *Kiduş* kadehini – tek bir dikişte içmesinin nezaket kurallarına aykırı olduğunu da belirtmektedir. Bunun yerine bardak sakın ve rahat bir şekilde en az iki kerede, yudum yudum içilmelidir.

Bedensel Kusurlar Uzmanı

Yaprak
26

Kutsal Tora'mız, *kaşer* hayvanların *behor* yavrularının Koenlere ait olduğunu söylemektedir. *Kaşer* hayvanları içinde *behor* bir yavru doğan her Yahudi onu bir Koen'e vermelidir.

Koen bu *behor* hayvanla ne yapar?

Bu duruma bağlıdır. Eğer *behor* hayvan bedensel açıdan herhangi bir kusura sahip değilse, Koen onu *korban* olarak sunar ve etinin bir kısmını yer. Ama eğer *behor* hayvan bedensel bir kusuru olduğu için *korban* olarak sunulmaya uygun değilse, Koen onu keser ve tüm etini yer.

Bu yaprakta *Gemara*, neyin “bedensel kusur” (İbranice: *mum*) olduğuna herkesin karar veremeyeceğini söylemektedir. Örneğin bir Koen, kendisine verilen *behor* bir hayvanı kontrol edip hayvanın gözünde yara gibi bir şey görünce hemen “*Behorda* bedensel kusur var! Onu *korban* olarak sunmak mümkün değil!” şeklinde bir çıkarımda bulunabilir mi?

Gemara buna “hayır” cevabını vermektedir! Bu Koen, bedensel kusurlar konusunda uzman birini çağırmalıdır. Bu kişi hayvandaki yaranın, iyileşmesi mümkün olmayan bir kusur mu, yoksa kısa bir süre sonra geçecek geçici bir sorun mu olduğunu belirleyebilecek uzmanlığa sahiptir. Eğer geçici bir kusur söz konusuysa, o zaman *behor* hayvan bu kusur geçtikten sonra Bet-Amikdaş'a *Behor-korbanı* olarak getirilebilecektir.

Başını Dikenlerin İçine Daldıran Hayvan

Yaprak
27

Bu yaprakta da hayvanların *behor* yavruları konusu işlenmektedir.

Bir keresinde bir Koen'e, *kaşer* bir hayvanın *behor* yavrusu verilmişti. Koen o hayvanı *korban* olarak sunma fırsatını bulamadan, bir olay yaşandı ve *behor* hayvanın bedeninde bir kusur ortaya çıktı. Hayvanın dudakları kesilmişti ve Tora, dudakları kesilmiş bir hayvanın bedensel kusura sahip olduğu için *korban* olarak sunulamayacağını söylemektedir.

Önceki yaprakta öğrendiğimiz gibi, Koen bu konudaki kararı tek başına veremez ve bedensel kusurlar konusunda uzmanlaşmış bir kişiye başvurmalıdır. Bu nedenle söz konusu Koen, bu konuda uzman olan Rava'nın evine gitti. Rava *behor* hayvanın dudaklarına baktı ve Koen'e “Lütfen bana bu dudakların tam olarak nasıl kesildiğini anlat” dedi. Koen şöyle cevap verdi: “Bir gün dikenli çalılıklardan oluşan çitin yanına arpa atmışlardı. Bu *behor* hayvan çitin diğer tarafında duruyordu. Arpa tanelerini yemek için başını dikenlerin arasına daldırdı ve böylece dudakları kesildi.”

Kim Kimdir?

Babil'deki İkinci Nesil Amoraim

İkinci *Amoraim* neslinde Babil'de yaşamış bir *Amoradır*. Rav'ın Sura'daki en önemli öğrencilerindendir ve onun başlıca öğrencileri arasında sayılır. *Gemara*'da açıklandığına göre, “*Amre be Rav*” (Rav'ın *yeşivasında* şöyle dediler) ifadesinin kullanıldığı, yani aktarılan sözlerin Rav tarafından söylendiğinin belirtildiği her yerde, söz konusu *alahaları* Rav'ın adıyla aktaran öğrencisi, Rav Amnuna'dır.

Gemara'da birçok öğretisi Rav Amnuna'nın ismiyle aktarılmıştır. Akranları arasında neslin büyüklerinden *Amora* Rav Hisda da vardır ve Rav Hisda onun büyüklüğünü “Keşke demirden ayaklarımız olsaydı da ona hizmet etseydik” sözleriyle övmüştür (*Berachot* 41b).

Rav Amnuna Babil'de vefat etmiş ve tabutu, gömülmek üzere Erets-Yisrael'e getirilmiştir.

Rav
Amnuna

Rava “Öyleyse tamamdır” dedi. “Hayvanda bu kusura kasten senin yol açmadığını duyduğuma memnun oldum. Çünkü bir *korbanda* kusura yol açmak, Tora’nın bu konudaki yasağının ihlali anlamına gelir ve eğer bunu kasten yapmış olsaydın, *korbanda* kusur olmasına rağmen onu kesip yemen yasak olurdu.”

Bayramın Ortasında Et Biterse

Yaprak
28

Bir keresinde bir Koen ailesi bayram yemeğini yerken, fakir bir aile evlerine gelerek onlarla birlikte yemek için ricada bulundu. Koen ailesi konuk ağırlama *mitsvasını* yerine getirme konusunda karşılarna çıkan bu büyük fırsat nedeniyle çok sevinmişti. Konuklarını onurlandırmak için ve tabii ki fakir insanlar çok aç olduklarından, evde bulunan tüm yemekleri onların önüne sundular.

Ertesi sabah bayan Koen kalkıp kocasına “Bir sorunumuz var” dedi. “Evdeki tüm et bitti. Pişirecek bir şey kalmadı.”

Böyle bir durumda ne yapılabilir?

Gemara, kasap olan bir komşuya gidilebileceğini ve ona ait dükkândan et istenebileceğini söylemektedir. Ancak iki konuda dikkatli olmak gerekir: **a.** Paradan bahsetmeleri yasaktır. Ne bay Koen ne de dükkân sahibi etin fiyatı hakkında konuşabilir. **b.** Kasabın eti tartması kesinlikle yasaktır.

Fiyat hakkında konuşmak neden yasaktır? Çünkü Şabat ve bayram günlerinde satış yapmak yasaktır ve fiyattan bahsedilmediği zaman, aralarındaki bu işlem bir satış işlemi değil, bir ödünç verme işlemi niteliğindedir.

Peki, tartmak neden yasaktır? Çünkü bu sıradan günlere özgü bir işlemdir ve Şabat ya da bayramın onuruna yaraşmaz.

Kutsal *Tanna* Aba Şaul ben Botnit

Yaprak
29

Bu yapraktaki *mişnada* kutsal *Tanna* Aba Şaul ben Botnit’ten bahsedilmektedir.

Tanna Aba Şaul ben Botnit, yağ ve şarap satardı.

Eskiden dükkânlarda yağ ve şarap fiçileri bulunurdu ve alıcılar evlerinden kap getirir, satıcı da onların kaplarına şarap ya da yağ doldururdu.

Satıcının ölçek olarak kullandığı özel bir kabı vardı. Bunu yağ veya şarap almak için fiçinin içine daldırır ve alıcıların kaplarını da bunun yardımıyla doldururdu.

Tanna Aba Şaul ben Botnit kendi kendine şöyle düşündü: “Tüm yağ benim kabımdan hemen dökülmüyor. Çünkü yağın bir kısmı, yoğunluğu nedeniyle kabının kenarlarına yapışık kalıyor. Oysa alıcı ücreti benim kabımın aldığı miktara göre ödüyor. Öyleyse karşılığını ödediği yağın hepsini almamış oluyor.”

Gemara, alıcıların yağın bir kısmının satıcının kabında kaldığını zaten bildiklerini ve bundan feragat ettiklerini, bu nedenle Hahamlarımızın bu işlemi yasaklamadıklarını belirtmektedir. Ancak *hasid* ve *tsadik* biri olan Aba Şaul, müşterilerine “Lütfen kaplarınızı gece boyunca bende bırakın” derdi ve gece boyunca kendi ölçek kabını müşterilerin kaplarının üzerinde tutarak, yağ veya şarabın damla damla sonuna kadar akmasını sağlardı. Böylece müşteriler hakları olan şarap veya yağ son damlasına kadar alırlardı.

MASEHET BETSA PEREK 4: AMEVİ

Sukanın Süslemeleri Kullanılabilir Mi?

Yaprak

30

Bu yaprakta “*muktse le-mitsva*”, yani “*mitsva* için ayrılmış” terimini öğreniyoruz. “*Muktse le-mitsva*”, bir *mitsva* için kullanılmaya başlanmış bir nesnedir. Bu nesneyi, *mitsva* süresi tamamlanana kadar başka bir amaçla kullanmak yasaktır.

Örneğin *Arbaat A-Minim*’de kullanılan *lulav*, “*muktse le-mitsva*”dır, çünkü onu *Arbaat A-Minim mitsvası* için kullanmaya karar vermişlerdir. Bu nedenle eğer Sukot bayramı içinde bir kişi, *Arbaat A-Minim*’de kullanılan *lulavı* yerleri süpürmekte kullanmak amacıyla almak isteyen bir kişiye “Onu kullanmak yasak, çünkü *muktse le-mitsva*” cevabını veririz.

Gemara, sukanın süslemelerinin de *muktse le-mitsva* olduğunu söylemektedir, çünkü her ne kadar süslemesi olmayan bir *suka* da “*keşera*” (kullanıma uygun) ise de, buna rağmen, *sukayı* süslemek bir *mitsva*dır ve bu nedenle bayram boyunca bu süslemeleri kullanmak yasaktır.

Gemara, bazı insanların süsleme olarak *sukaya* şeftaliler, narlar, üzüm salkımları, taç şekline getirilmiş başak çelenkleri ve başka ilginç şeyler astıklarını ve *sukayı* bu şekilde onurlandırdıklarını anlatmaktadır. [Ancak bu gibi meyveler *sehahtan* en çok 3 *tefah* (24 cm.) sarkacak şekilde asılmalıdır.]

Bayramda Baltayla Odun Kırmak Neden Yasaktır?

Yaprak

31

Bayramda, daha önceden yakılmış bir ateşten yararlanarak, yemek veya ekmek pişirme amacıyla fırın veya ocak yakmak serbesttir, zira artık hepimizin gayet iyi bildiği gibi, bayramda “*ohel nefesh*” (yiyecek hazırlama) amacıyla bazı *melahalar* yapılabilir (bkz. sayfa 122).

Mişna, fırına sokmak için büyük bir ağaç parçasından odunlar ayırması gereken bir kişinin bunu balta, testere veya orakla yapmaması gerektiğini söylemektedir. Bunlar, oduncuların odun kırmak veya kesmek için kullandıkları, bu amaçlara özgü aletlerdir.

Kim Kimdir?

Babil'deki İkinci Nesil Amoraim

İkinci *Amoraim* neslinde Babil’de yaşamış bir *Amoradır*. Rav’ın Sura’daki en önemli öğrencileri arasındadır.

Hocası Rav’ın vefatından sonra Pumbedita şehri yakınlarına taşınmış ve orada, *Amora* Rav Hana ile birlikte Tora’yı yaymaya başlamıştır. Daha sonraları Rav Hana’nın damadı olmuştur.

Rav Ada hayranlık uyandıran *hasid* kişiliği ile ünlenmişti ve büyük bir mucize adamı olarak tanınıyordu. Bir keresinde, neslin büyüğü olan *Amora* Rav Una’nın mallarını ziyan olmaktan kurtarmış, üstelik bunu kendi evinde, tehlike bölgesinden çok uzakta iken yapmıştı.

Akranı olan *Amoraların* hepsi Rav’ın

öğrencilerindendi. Aralarında Rav Una, Rav Hisda ve başkaları sayılabilir. Akranlarının hepsi ona saygı duyar, öğretilerini kalabalıklara aktarırlardı.

Uzun bir ömür sürmüş ve öğrencileri kendisine buna nasıl nail olduğunu sorduklarında şöyle cevap vermişti: “Hayatımda hiçbir zaman evimin içinde [=ev halkıma karşı] müsamahasız davranmadım, Tora ve *tefilinsiz* dört *ama* (yaklaşık 2 m.) yürümedim, arkadaşlarımla yaşadıkları aksaklıklar karşısında sevinmedim ve arkadaşlarıma lakaplar takmadım” (*Taanit* 20b).

**Rav Ada
bar Aava**

Neden balta veya testere kullanılmamalıdır? Çünkü bir kişi bunu yaptığı takdirde, sanki bayramın ortasında normal bir iş yapıyormuş gibi bir izlenim uyandırır. Bu nedenle Hahamlarımız odun kırma işleminin yalnızca kasap satırı veya başka bir keskin aletle yapılabileceğini söylemişlerdir.

Mişna'da başka bir *alaha* daha öğreniyoruz. Bu *alaha* “*muktse mehamat hesron kis*” adıyla anılır.

Kastedilen nedir? Bazı alet veya araçlar vardır ki insanlar, bozulacağından veya kırılacağından korktukları için onları, esas kullanım amaçları dışındaki başka işlerde kullanmamaya özen gösterirler. Şimdi gelin bu sözlerin anlamını öğrenelim: “*Muktse*” – söz konusu eşya *muktse*, yani kenara ayrılmıştır ve kullanılması istenmemektedir; “*mehamat*” – “çünkü”; “*hesron kis*” – “*cepte eksiklik*”ten endişe edilmektedir. Bu özel aletin bozulması halinde yeni bir harcama yapmak zorunda kalacaklarından ve ceplerindeki paranın azalacağından korkmaktadırlar. İşte bu niteliğe sahip bir eşya *muktsedir* ve Şabat ya da bayram günü ele alınması yasaktır.

Talihsiz İnsanlara Merhamet Etmek

Yaprak *Gemara*'nın bu yaprağında Bene-Yisrael'in merhametli bir halk olduğu söylenmektedir. Yahudilerin doğası, merhametli bir şekilde davranmaktır.

32

Gemara bir keresinde Şabetay bar Marenos adında fakir bir Yahudi'nin Babil'e geldiğini anlatmaktadır. Şabetay, Babil'de yaşayan zenginlerden kendisine mal vermelerini rica etmişti. Bunları pazarda satacak, kârı da bölüştürecekti – bir kısmını zenginlere verecek bir kısmını da kendisine alacaktı. Ama zenginler bunu kabul etmediler.

Şabetay onlardan kendisine biraz yiyecek vermelerini rica etti, zira karnı açtı. Ama zenginler bunu da reddettiler.

Şabetay “Bu insanlar mutlaka kutsal atalarımız Avraam, Yitshak ve Yaakov'un soyundan gelmiyor olsalar gerek” diye düşündü. “Çünkü Avraam, Yitshak ve Yaakov'un soyundan gelen bir Yahudi, zavallı insanlara merhamet etmemeye kabil değildir.”

Bunu nereden öğreniyoruz? Pasukta “Ve sana merhamet verecek” (*Devarim* 13:18) denmektedir. Kutsal ve Mübarek Tanrı Yahudi halkına merhamet niteliğini vermiştir.

İki Tahta Kullanarak Ateş Yakmak

Yaprak *Yom Tov*'da yeni bir ateş yakmak yasaktır! Örneğin kibrit çakmak yasaktır. Ama *Yom Tov*'da, daha önceden yakılmış bir ateşten yararlanılarak başka bir ateş yakılabilir. Örneğin var olan ateşe bir kandil yaklaştırılarak ondan alınan ateşle kandil yakılabilir.

33

Eski dönemlerde kibrit yoktu ve ateş yakmak için başka yöntemler kullanıyorlardı. *Mişna*'da gördüğümüz ilginç şeylerden biri de, bir zamanlar nasıl ateş yaktıklarıdır.

Mişna, eskiden iki taşın hızlıca birbirine sürtüldüğünü, tıpkı bir çakmaktan çıktığı şekilde taşlardan kıvılcım çıktığını ve bu şekilde ateş yakıldığını anlatmaktadır.

Yahudiler Nasıl Sayılır? (devam)

Bu arada Kral Agripas'ın aklına bir fikir geldi. Koen Gadol'a dönerek “Sözlerimi dinle ey Yahudilerin Koen'i!” dedi. “Yahudileri sayabilmemizi sağlayacak bir fırsat var. Şimdi, Pesah bayramından önce, hepsi zorlu yollarda yürüyorlar ve tek bir yere – tüm dünyanın neşesi olan Yeruslayim'e – sıkışıyorlar. Herkesin Yeruslayim'e toplanmış olmasını fırsat

bilip onları sayabiliriz!”

Gerçekten de, Pesah bayramı vesilesiyle Yisrael halkı büyük kalabalıklar halinde Yeruslayim'e geldi. Kral Agripas Yahudileri seyretmeye geldi ve her bir *Pesah-korbanından* birer tane böbrek aldı. Bunun ardından herkes, onun aldığı her böbrek için bir taş getirdi.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
137'de

Ateş yakma amacıyla tahta parçalarını da birbirine sürterlerdi.

Ateş yakmanın bir yolu daha vardı. Cam bir kabın içine su doldururlar ve onu güneşli bir yere çıkarırlardı. Bu kap böylece bir büyüteç görevi görürdü ve güneş ışınları yardımıyla ateş yakmayı sağlardı.

Mişna neden ateşin nasıl yakıldığını bu kadar ayrıntılı bir şekilde anlatmaktadır? Bize, *Yom Tov*'da ateş yakmanın, bu yöntemlerin hangisi kullanılırsa kullanılsın, her şekilde yasak olduğunu öğretmek için.

Şemita Yılı Meyveleri Ve “Oneg Şabat” Mitsvası

Yaprak

34

Yedinci yılda, yani *Şemita* yılında, Erets-Yisrael'deki tarlalar sürülmez ve ekilmez.

Şemita yılı için geçerli olan özel bir kurala göre, ağaçlarda yetişen meyveler “*efker*”, yani “sahipsiz” sınıfındadır. İsteyen herkes bu yıla ait meyve ve diğer mahsulleri kendisine alabilir ve toprak sahibi “Hey! Sen! Tarlamda, bahçemde ne işin var?” diyemez. Çünkü ürünler *efker*dir ve herkes onlardan günlük ihtiyacı kadar toplama hakkına sahiptir.

Mutlaka bildiğiniz üzere, Erets-Yisrael'de yetişen ürünlerden öncelikle *Terumot U-Maaserot* ayırmak gerekir (bkz. I. Kitap, sayfa 80). Bu payların henüz ayrılmadığı ürünlere “*tevel*” adı verilir ve bunları yemek ağır bir yasaktır!

Gemara, *Şemita* yılına ait ürünlerden *Terumot U-Maaserot* ayırmaya gerek olmadığını, bunların tarla veya ağaçtan toplandıktan hemen sonra yenebileceğini söylemektedir.

“*Oneg Şabat*” *mitsvası*: Bu yaprakta ayrıca, Şabat gününü zevk alarak onurlandırma şeklinde özel bir *mitsva* olduğunu öğreniyoruz. Bu *mitsvaya* “*Oneg Şabat*”, yani “Şabat zevki” adı verilir ve kaynağı, Peygamber Yeşayau'nun “Şabat'ı ‘zevk’ addedeceksin” (Yeşayau 58:13) şeklindeki sözleridir.

Kim Kimdir?

Babil'deki İkinci Nesil Amoraim

Hayatından Kesitler

İkinci *Amora* neslinde Babil'de yaşamış bir *Amora*dır. *Nasi* (başkan) ve *Roş A-Gola* (Diaspora Yahudilerinin lideri) unvanlarına sahipti.

Şemuel'in yanında Tora öğrenmiştir. Hocası Şemuel ona büyük değer ve önem verirdi ve onu yargıç ve uygulama kararı verme yetkilisi olarak atamıştı. Mar Ukva, Kufri şehrinde yaşardı ve orada *Av Bet Din* (dini mahkeme başkanı) görevine getirilmişti.

Amora Şemuel, yani Mar Ukva'nın hocası, onun verdiği kararları dikkate

alırdı; hatta *alaha* konularındaki hüküm ve kararlarını dinlemek üzere ona ulaklar gönderirdi. Bazı zamanlarda Şemuel ile Mar Ukva, Tora'nın kanunları hakkında birlikte tartışırlardı.

Yisrael'in Hahamları Mar Ukva'ya büyük saygı ve takdir duyarlar, sözlerini ve *alahalarını* önemserlerdi. Takvim aylarının tespiti ve bir yılın “artık yıl” olarak belirlenmesi konularında, Mar Ukva'nın, neslin en büyük otoriteleriyle çok yakın bağları vardı (bkz. Talmud Yerusalmi *Megila* 1:7).

Mar Ukva

MASEHET BETSA PEREK 5: MAŞİLİN

“Ahilat Aray”

Yaprak
35

Yukarıda, “tevel” sınıfındaki, yani içinden *Terumot U-Maaserot* payları çıkarılmış olmayan ürünleri yemenin yasak olduğunu öğrenmiştik.

Bu yaprakta, meyveleri henüz *Terumot U-Maaserot* payları çıkarılmadan önce yemenin, herhangi bir yasak çiğnemeksizin mümkün olduğu bir durumun varlığından bahsedilmektedir. *Gemara*, tarlada dağınık halde duran ve “işleri tamamlanmamış” olan ürünlerin “ahilat aray” şeklinde yenebileceğini belirtmektedir.

Önce “işleri tamamlanmamış” ifadesiyle neyin kastedildiğini açıklayalım. Sonra da “ahilat aray” teriminin anlamına geçelim.

“İşleri tamamlanmamış” ürünler, toplanmaları veya hasatları ile ilgili işler henüz tamamen bitmemiş olan ürünlerdir. Örneğin tarladan koparılmış olmalarına rağmen hâlâ dağınık halde duran ve henüz büyük bir yığın halinde bir araya toplanmamış kabakların “işlerinin tamamlanmadığı” söylenebilir.

Böyle ürünlerden, *Terumot U-Maaserot* payları ayrılmadan önce “ahilat aray” şeklinde alıp yemek mümkündür. “Ahilat aray”, yeme eylemi açısından önemi olmayan bir şekilde yemektir. “Aray” sözcüğü “geçici” veya “rastgele” anlamına gelir. Yani, sabit, düzenli olmayan bir yeme şeklinden bahsedilmektedir. Örneğin bir kişi tarlada dururken, atıştırma amacıyla bir meyve yediği zaman, bu “ahilat aray” (rastgele yemek) sayılır ve bunu söz konusu payları ayırmadan önce de yapabilir.

Şabat Günü Yüzmek Neden Yasaktır?

Yaprak
36

Bu yaprakta öğrendiğimiz *mişna*, Hahamlarımızın Şabat ve *Yom Tov* için koydukları bazı yasakları saymaktadır. Burada bunlardan birkaçını öğreneceğiz.

Ağaca tırmanma yasağı: Hahamlarımız, Şabat veya *Yom Tov*’da bir ağaca çıkmanın yasak olmasına hükmetmişlerdir. Neden? Çünkü bir kişi ağaca tırmandığı zaman, yanlışlıkla ağaçtan bir dal veya yaprağın kopmasına neden olabilir. Ve Şabat ve bayram gününde ağaçtan dal veya yaprak koparmak doğrudan Tora’nın bir yasağıdır.

Binme yasağı: Hahamlarımız, Şabat günü bir hayvana binmeyi yasaklamışlardır, çünkü binen kişinin, hayvanı yolda dürtmekte kullanmak üzere bir ağaç dalını kırabileceğinden endişe etmişlerdir.

Şabat günü alım-satım yasağı: Hahamlarımız ayrıca kutsal Şabat günü herhangi bir şeyi satın almayı veya satmayı da yasaklamışlardır, çünkü insanların, alışveriş koşullarını tespit ettikleri sırada bunları yazıya geçirmeleri yönünde bir endişe söz konusudur ki bunu yaptıkları takdirde Tora’nın Şabat günü “Kotev”, yani “yazı yazma” yasağını çiğnemiş olacaklardır.

Yüzme yasağı: Bunların yanında Hahamlarımız kutsal Şabat günü suda yüzmek gerektiğine de hükmetmişlerdir, çünkü yüzen kişinin, kendisi için yüzme simidine benzer bir şey imal etme hatasına düşeceğinden endişe etmişlerdir; oysa bu, Şabat günü “Bone”, yani “inşa etme” yasağı dâhilindedir.

Şunu da söylemek gerekir ki, yukarıdaki yasaklamalar için başka nedenler de vardır.

Reuven'in İneği – Reuven Gibi

Yaprak

37

Masehet Betsa'nın son yapraklarında Gemara, tehum sınırının dışına çıkma konusu üzerinde durmaktadır.

Tehum sınırının dışına çıkma yasağını daha önce Masehet Şabat ve Masehet Eruvin'de görmüştük (bkz. I. Kitap, sayfa 52 ve 137). Bu kurala göre, Şabat ve Yom Tov'da kişinin, bulunduğu şehirden dışarı iki bin ama, yani yaklaşık bir kilometre dışarı çıkması yasaktır.

Bu yaprakta, insanın mallarının da bu konuda tıpkı kendisi gibi olduğunu öğreniyoruz.

Nedir kastedilen? Örneğin Reuven'in bir hayvanı varsa, bu hayvanı, Reuven'in yaşadığı şehrin *tehum* sınırının ötesine çıkarmak yasaktır.

Ama *Gemara* bir ayrıntı eklemektedir: Eğer Reuven Şabat başlamadan önce hayvanını başka bir şehirde yaşayan bir çobana emanet ettiyse, hayvan için geçerli olacak *tehum* sınırı da o çobanın yaşadığı şehre göre belirlenir, zira hayvan, Şabat boyunca çobanın eline emanet edilmiştir.

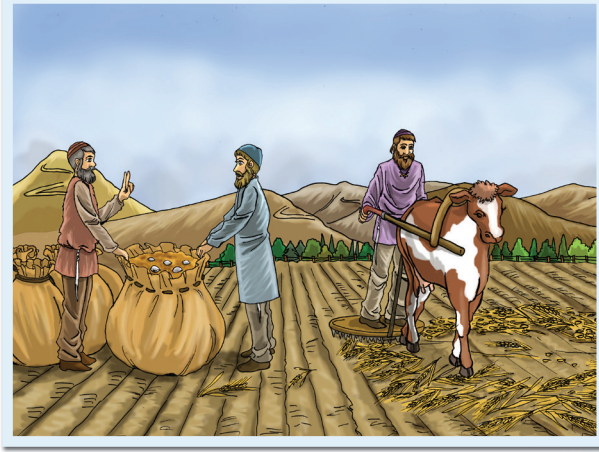
İçine Taş Karışmış Tahıl Satılabilir Mi?

Yaprak

38

Tahıl başaklarında tanelerin zarf veya kılıf (İbranice: *mots*) adı verilen bir dış kabuğu vardır.

Bu dış kabuk yenmez; tahıl taneleri, bu kabuktan ayrılma amacıyla harmanda dövülür. Bu işlem nasıl yapılır? Günümüzde bu amaçla özel makineler kullanılmaktadır. Ama eskiden buğday başakları toprağın üzerine yayılır, üzerinden ağır bir taşla veya hayvanlarla geçilerek ezilir ve böylece dış kabuklar tahıl tanelerinden ayrılırdı.

Tahıl toprak üzerinde ezildiği zaman, yerdeki küçük taşlar tahıl tanelerinin arasına karışırdı ve *Gemara'nın* öğrettiği üzere, Hahamlarımız, tahılı araya karışan bu küçük taşlarla birlikte satmanın serbest olduğunu söylemişlerdir.

Kim Kimdir?

Babil'deki İkinci Nesil Amoraim

Tanrı'ya Bağlı ve Tsadik Kişiliği

Yüksek statüsüne ve çok sayıdaki görevine rağmen Mar Ukva, *tsedaka* konusuna çok önem verirdi ve yoksul kişilere açık ve gizli olarak çok büyük iyilikler yapardı. Vefatından önce kendisine, fakirlere yaptığı bağışları kaydettiği defterini getirmelerini istemiş ve orada, hayatı boyunca *tsedakaya* büyük bir servet bağışlamış olduğunu görmüşlerdi. Ama Mar Ukva bununla yetinmemiş ve tüm mallarının yarısını da ayırarak fakirlere dağıtmıştı (*Ketubot* 67b).

Gemara (aynı yerde), Mar Ukva'nın gizlice *tsedaka* dağıtma âdetini anlatmaktadır. Mar Ukva her gün fakir birinin kapısına dört *zuz* (bir para birimi) bırakırdı. Bir keresinde bu fakir kişi bu parayı bırakanın Mar Ukva olduğunu fark etti. Mar Ukva bunu hissedince, fakir adamı utandırmamak için hemen oradan kaçtı.

Mar Ukva'nın iki oğlu, *Amoralar Rav* Mari ile Rav Natan'dır.

Mar Ukva

Aklınıza “Tahılı taşla birlikte satmakta ne sorun var?” sorusu gelebilir. Cevap: Çalmak yasaktır! Bir düşünün. Bakkala gidip bir kilo un satın alıyorsunuz. Eve geldiğiniz zaman paketin içinde taş buluyorsunuz! Haklı olarak kızardınız, öyle değil mi? Kim taşa para verir ki?!

Buna rağmen Hahamlarımız, insanların tahıl satışının bu şekilde yapılmasına alışık oldukları bir yerde tahılın, içinde az miktarda taşla birlikte satılabileceğini söylemişlerdir, çünkü alıcılar tahılın içinden makul miktarda taş çıkabileceğini en baştan bildiklerinden bu hırsızlık sayılmaz.

Meila Yasağı

Yaprak

39

Bu yaprakta *meila* yasağını öğreniyoruz?

Meila nedir?

Bet-Amikdaş’a ait bir malı başka bir amaçla kullanmak yasaktır. Bilmeden kurala aykırı davranarak böyle bir malı kullanan kişi “*meila*” (yetkisiz kullanım) yasağını ihlal etmiş olur. Tora böyle bir kişiyi, söz konusu malın değerini, “*homeş*”, yani “beşte bir” ekleyerek ödemekle yükümlü kılmaktadır. [Bu, yapılan “toplam ödemenin” beşte biridir; yani malın değerinin dörtte biridir.] Buna ek olarak bu kişi, işlediği günah nedeniyle bir de *korban* getirmelidir.

Sevgili çocuklar! Rambam, *Yad Ahazaka* adlı eserinde (*Ilhot Meila* sonu), *meila* yasağından önemli bir prensibi öğrenmemiz gerektiğini yazmaktadır:

Gelin birlikte düşünelim: Bir kişi bir malı alıp Bet-Amikdaş’a vakfediyor. O andan itibaren o malı yetkisiz olarak kullanan bir kişi cezaya layık hale gelecektir.

Öyleyse, Tora, bir insan tarafından bağışlanmış bir malın korunmasına bu kadar önem verdiğine göre, Kutsal ve Mübarek Tanrı’nın bize vermiş olduğu *mitsvalar*ı gözetme konusunda da kat kat titiz olmamız gerekir! *Mitsvalar* son derece önemlidir ve onları gözetmek ve yerine getirmek gerekir.

Yahudiler Nasıl Sayılır? (devam)

Agripas, verilen her taş karşılığında Koen’e bir böbreği geri verdi, zira *korban* prosedürü gereği, böbreklerin *Mizbeah* üzerinde yakılması gerekiyordu.

Şimdi kralın elinde on binlerce taş birikmişti. Bunları saymaları için insanlar görevlendirdi ve kral bu şekilde Yisrael halkının yaklaşık sayısını öğrenmiş oldu. Tam sayıyı bilmesi olanaksızdı, çünkü yaşlı ve hasta insanlar Yeruslayim’e gelmemişlerdi.

Sayım sonunda bir milyon iki yüz bin taş olduğu tespit edildi. Her bir *Pesah-korbanı* için bir taş vardı ve her *korban* üzerinde on kişi ortaktı. Bu nedenle taş adedini on sayısı ile çarptılar. Böylece yaklaşık nüfusun on iki milyon olduğu görüldü. Önce de belirtildiği gibi bu sayıya sadece Yeruslayim’e gelmiş olanlar dâhildi; ama yaşlı ve hastalar hesaba katılmamıştı (*Pesahim* 64).

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Kır Hayvanları ve Ev Hayvanları

Yaprak

40

Masehet Betsa'nın son yaprağında iki farklı hayvan sınıfını öğreniyoruz.

Kır Hayvanları: “*Beemot midbariyot*”, yani “kır/çöl hayvanları” olarak adlandırılan hayvanlar vardır. Bu hayvanlar Pesah bayramı döneminde şehir dışındaki kırlara çıkarlar ve Mar-Heşvan ayına kadar tüm yazı burada geçirirler. Hahamların görüşü böyledir.

Gemara böyle bir kır hayvanının Tişri ayındaki bayramlardan herhangi birinde birden bire şehre gelmesi halinde onu *Yom Tov*'da kesmenin yasak olduğunu söylemektedir, zira bu hayvan “*muktse*”dir. Ne de olsa kimse onu o gün kesip kullanmayı aklına getirmiş değildir.

Ev Hayvanları: İkinci gruptaki hayvanlar ise “*Beemot betiyot*”, yani “ev hayvanları” olarak bilinir. Bunlar şehir dışındaki otlaklara her sabah çıkarlar ve akşama doğru şehre geri dönmeye başlarlar.

Kasaplara Tavsiye: *Gemara*'da bu yaprakta öğrendiğimiz bir başka şey de, bir hayvanı kesmeden önce ona su içirmenin önerildiğidir. Bu yapıldığı takdirde, kesimin ardından hayvanın derisi, etinden daha kolay ayrılacaktır, çünkü etle deri arasında bir nemlilik vardır ve deri ete sıkıca yapışmış değildir.

